

Nr 63.

Av herr **Domö m. fl.**, om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten.

Trots den vägande kritik som från sakkunnigt håll riktades mot de skatteförslag, vilka framlades vid 1947 års riksdag, blevo desamma antagna. Den 1 januari i år har den nya lagstiftningen trätt i tillämpning.

Med hänsyn till de uppenbara svaghetera i förevarande lagstiftning anse sig undertecknade, vilka reserverade sig mot 1947 års riksdags beslut, böra ånyo bringa densamma under riksdagens omprövning, i synnerhet som den måste befaras få menliga verkningar på arbetsamhet, företagsamhet och sparande i vårt land och därmed försvåra strävandena att övervinna den nuvarande ekonomiska krisen. I förevarande motion ägnas uppmärksamhet åt den nya s. k. kvarlåtenskapsskatten, medan skattelagstiftningen i övrigt kommer att behandlas i annat sammanhang.

Kvarlåtenskapsskatten grundar sig på ett förslag av 1945 års statskattberedning. Beredningen anförde i sitt betänkande bl. a. följande (SOU 1946: 79 s. 212—13):

”Med arvslottsbekattningen avses att uttaga skatt på grund av det förmögenhetsförvärv, som vid ett dödsfall erhålles av en arvinge eller testamentsstagare. Då skatten sålunda drabbar mottagaren av en arvs- eller testamentslott, följer därav, att skattens storlek bör vara beroende av arvingens eller testamentsstagarens förhållanden. Skatten har fördenskull graderats efter såväl arvs- eller testamentslottens storlek som arvingens eller testamentsstagarens närmare eller fjärmare skyldskap till den avlidne.

Den arvsbeskattning, som här ifrågasättes, skulle emellertid icke ha till syfte att möjliggöra uttagande av skatt på grund av det förmögenhetsförvärv, som erhålles av den till vilken den avlidnes egendom vid dödsfallet övergår. Beredningen har nämligen vid avvägningen av förmögenhetsbeskattningens tyngd funnit en högre skattebelastning än den, som enligt beredningens förslag åstadkommes genom den årliga förmögenhetsskatten, motiverad. Härav torde framgå, att, därest en utfyllnad av förmögenhetsbeskattningen skall ske genom arvsbeskattningen, den sålunda ifrågasatta skatten bör taga formen av en till den skattskyldiges död uppskjuten förmögenhetsbeskattning. För en sådan uppskjuten förmögenhetsbeskattning synes en arvslottsbekattning icke vara lämplig. Då den uppskjutna förmögenhetsbeskattningen är avsedd att träda i stället för en förmögenhetsbeskattning i den skattskyldiges livstid, kan den arvsskatt, som här ifrågasättes, närmast anses jämförlig med en skuld, åvilande kvarlåtenskapsskatten i dess helhet. Vid sådant förhållande synes böra tagas under övervägande, huruvida införande av en kvarlåtenskapsskatt vid sidan av arvslottsskatten erbjuder en framkomlig väg för vinnande av den ytterligare förmögenhetsbeskattning, som beredningen funnit påkallad.”

Bihang till riksdagens protokoll 1948. 3 saml. Nr 63—64.

Den av beredningen uppställda fiktionen om en förmögenhetsägares skuld till samhället möttes av en stark kritik från remissinstanserna, vars berättigande icke kunnat jävas. Likväl tog departementschefen icke avstånd från beredningens motivering. För att komma förbi de oundvikliga svårigheterna att finna en motivering för kvarlåtenskapsskatten gjorde han emellertid i proposition nr 212 till 1947 års riksdag (s. 343—44) följande uttalande:

”Det synes icke vara nödvändigt att binda sig vid en viss teoretisk konstruktion i vidare mån än att den konsekvens godtages som ligger däri, att skattesatserna enligt en progressiv skala röna inflytande från förmögenhetens storlek.”

Innebörden i detta uttalande synes vara, att de *rättsliga* synpunkterna anses kunna helt lämnas å sido.¹ Dylika synpunkter kräva nämligen ett redovisande av den rättsliga grund på vilken skatten skall vila. Det är i första hand nödvändigt att klargöra, huruvida skatten skall utgå på grund av *förmögenhetsförvärv* eller på grund av *förmögenhetsinnehav*. Utan att man gör en sådan distinktion är det över huvud taget icke möjligt att nå fram till en principiellt tillfredsställande konstruktion. Det är uppenbart att kvarlåtenskapsskatten icke fyller kraven på någotdera slaget av dessa skatteformer.

Vad först angår frågan om beskattningen av det förmögenhetsförvärv, som arv utgör, må erinras om att redan i det betänkande, som låg till grund för 1894 års stämpelförordning (varigenom arvslottsbekattning infördes i vårt land), uttalades, att en kvarlåtenskapsskatt — såsom skatt å förmögenhetstillväxt — medförde ojämnheter, vilka uppenbarligen stode illa tillsammans med grundsatsen att skatten borde lämpas efter skatteförmågan. Även statsskatteberedningen har, såsom framgår av ovan anförda citat ur dess betänkande, klart ut sagt, att den skatt, som skall drabba mottagaren av en arvs- eller testamentslott, bör vara beroende av arvingens eller testamentstagarens förhållanden. Då beredningen arbetat under finansministerns ordförandeskap, har tydligen även denne biträtt uppfattningen om att arvsskatten i inskränkt bemärkelse bör utmätas efter skatteförmågan och sålunda uttagas i form av en arvslottsbekattning. Över huvud taget synes detta icke ha bestritts av någon.

Det bör sålunda vara klart, att kvarlåtenskapsskatten icke är avsedd att utgå på grund av förmögenhetsförvärv utan skall utgöra ett komplement till den årliga förmögenhetsbekattningen. Tidigare har även finansministern varit angelägen att betona skillnaden mellan skatt å förmögenhetsförvärv och skatt å förmögenhetsinnehav. I proposition nr 34 till 1933 års riksdag med förslag om införande av en kvarlåtenskapsskatt vid sidan av arvslottsbekattningen anförde han sålunda — efter att ha erinrat om att arvslottsbekattningen

¹ Redan den omständigheten att finansministern icke tillmötesgick kraven på att de föreslagna reglerna skulle granskas av lagrådet ger uttryck för ett ringaktande av rättsynpunkterna. Det må erinras om att 1941 års lagstiftning rörande beskattning av arv och gåva föregicks av sådan granskning.

beskattningen vore motiverad såsom en skatt å det tillskott i förmögenhet som arvtagaren i följd av dödsfallet erhöle — bl. a. följande:

”Men motiveringen för en kvarlåtenskapsskatt är en annan än den, som förut anförts för arvsskatten i inskränkt mening; kvarlåtenskapsskatten skall utfylla eller ersätta förmögenhetsskatt i annan form. Denna skatt bör alltså uttagas där principiellt sett en högre beskattning å arvlåtarens förmögenhet under dennes livstid varit på sin plats. Saken kan med andra ord uttryckas så, att den ökning av förmögenhetsbeskattningen, som finnes motiverad, får form av en skatt, som uttages först efter det förmögenhetens ägare avlidit. Då, såsom den föregående framställningen ger vid handen, den svenska förmögenhetsbeskattningen är föga utvecklad, får hos oss försättningen för en kvarlåtenskapsskatt anses föreligga.”

I detta sammanhang må erinras om att kvarlåtenskapsskatt enligt 1947 års förordning uttages icke blott i samband med dödsfall utan även då förmögenhet genom gåva överföres till annan person. Skatten skall i sådant fall erläggas av *givaren*. Enbart detta förhållande ger vid handen, att det icke är mottagarens förvärv som beskattas. Det är här liksom vid dödsfall förmögenhetsinnehavet som konstituerar skattskyldigheten, ehuru denna skyldighet icke aktualiseras förrän i samband med att förmögenheten frånträdes.

Då det sålunda här är fråga om en uppskjuten förmögenhetsskatt, borde detta ha fått framgå av namnet. Beteckningen kvarlåtenskapsskatt är uppenbarligen felaktig.

Statsskatteberedningen har som nämnts ansett, att den årliga förmögenhetsskatten skulle vara för låg — på vilken fråga vi först i senare sammanhang skola ingå — men funnit det lämpligt att uttaga den enligt dess mening motiverade skattehöjningen först vid en framtida tidpunkt. Intill dess anses förmögenhetsägaren ikläda sig en skatteskuld till det allmänna. Det har härigenom tillskapats ett skuldbegrepp, som saknar varje motsvarighet inom vår lagstiftning i övrigt. Någon skuld i juridisk mening föreligger här icke under förmögenhetsägarens livstid. För att så skolat vara fallet, borde en särskild lagstiftning ha givits med bestämda regler om hur stor skatteskuld som under varje år uppkommit. Att denna gäld eventuellt icke behövt likvideras förrän i samband med t. ex. dödsfall, hade då icke inverkat på gäldens karaktär. Nu råder det egendomliga förhållandet att ”skatteskulden” blir bestående, om förmögenheten bibehålles till innehavarens död, men kan bringas att upphöra genom att ägaren förslösar sin förmögenhet. Därav framstår det tydligt, att det skuldbegrepp som har tillskapats är rent godtyckligt och att rättslig grund för den föreslagna typen av förmögenhetsskatt icke förefinnes.

De skäl som andragits för framflyttandet av tidpunkten för skattskyldighetens inträdande synas huvudsakligen vara två. Å ena sidan har det uttalats, att det icke vore säkert att vår nuvarande förmögenhetsskatt träffade all förmögenhet utan att viss förmögenhet troligen undginge beskattning.

Å andra sidan har det sagts, att uppskjutandet av skattskyldigheten vore till fördel för den enskilde.

Den förstnämnda synpunkten saknar helt värde som argument för kvarlåtenskapsskatten. Vill man råda bot för en oformlighet — verklig eller förment — är det principiellt felaktigt att göra detta i sådan form att man därigenom kommer att träffa även andra än dem man enligt argumenteringen åsyftar.

Vi ha som synes endast tagit sikte på att det anförda argumentet syftat på direkt falskdeklaration och icke på svårigheten att i vissa fall åsätta viss förmögenhet ett riktigt värde. Denna svårighet torde nämligen icke vara mindre efter förmögensägarens död än under hans livstid.

Uppfattningen att kvarlåtenskapsskatten skulle vara till fördel för den skattskyldige framför en årlig förmögenhetsskatt av motsvarande tyngd bygger helt och hållet på ett antagande. Det har som stöd för detta antagande framhållits, att det i de allra flesta fall dock skall ske ett skifte av kvarlåtenskapen. Denna omständighet kan emellertid lika väl sägas tala emot en kvarlåtenskapsskatt. I vart fall gäller detta, om den avlidne varit egen företagare, särskilt om han varit ägare av jordbruksfastighet. Den, som övertager en jordbruksfastighet, har regelmässigt att lösa ut sina medarvingar. Detta har redan tidigare föranlett betydande likviditetssvårigheter, och dessa komma givetvis att bli ännu större i och med att kvarlåtenskapsskatt samtidigt skall utgå.

Det ter sig över huvud taget egendomligt, då såsom skäl för en skatte-skärpning åberopas, att denna skulle var till fördel för de därav drabbade. Fördelen kan ju endast bestå i att dessa icke råkat ut för något ännu värre. I själva verket torde man i förevarande fall ha anledning misstänka, att kvarlåtenskapsskattens tillskyndare sett det som en fördel att förmögensbeskattningens tyngd icke så lätt kan utläsas vid en kvarlåtenskaps-skatt som vid en årlig beskattning. Hade vederbörande verkligen velat bereda de skattskyldiga en förmån, borde de skattskyldiga ha beretts tillfälle att välja mellan de båda skatteformerna.

Det hänvisas ibland till att kvarlåtenskapsskatten har gammal hävd i vårt skattesystem. Häremot må genmälas, att en dylik skatt tidigare icke förekommit *samtidigt* med förmögens- eller arvslottsskatt samt att dess skatteprocent aldrig uttagits efter högre skattesats än 1 %. Det var just för att vid en höjning av skattesatsen få en rättvisare ordning som man år 1894 övergick från kvarlåtenskapsskatt till arvslottsskatt.

Det åsidosättande av rättsprinciper och logiskt tänkande, som karakteriserar försöken att motivera den nu införda kvarlåtenskapsskatten, gör sig även gällande i fråga om själva utformningen av skatten.

Eftersom kvarlåtenskapsskatten skall utgöra en uppskjuten förmögenhetsskatt, borde det till en början vara självklart att den uttoges av samma personer som ha att erlægga årlig förmögenhetsskatt samt att den träffade

den egendom, som den avlidne haft att under livstiden erlægga förmögenhetsskatt för. Så är emellertid icke fallet, utan man har i stället helt omotiverat anknutit till bestämmelserna för arvsskatten. Därmed bli i utlandet bosatta svenska medborgare kvarlåtenskapsbeskattade för därstädes placerad egendom, ehuru någon förmögenhetsskatt icke utgår i sådana fall. Personligt lösöre får samma olikartade behandling. Å andra sidan utgår icke kvarlåtenskapskatt för egendom, som den avlidne innehaft med nyttjanderätt e. d. (t. ex. fideikommiss), oavsett om denne i fråga om skyldighet att erlægga förmögenhetsskatt varit jämställd med ägare.

Statsskatteberedningen talar i detta sammanhang själv om en olägenhet men säger om denna (s. 224), att den, "ehuru beaktansvärd, befunnits mindre betydande än de svårigheter, som möta att, med bibehållande av anknytningen till arvsbeskattningen, konsekvent anknyta kvarlåtenskapskatten även till förmögenhetsbeskattningen". Sedan beredningen sålunda upprepade gånger framhållit, att kvarlåtenskapskatten är en uppskjuten förmögenhetsskatt och icke en skatt å förmögenhetsförvärvet (arvet), anknyter den dock i visst avseende till reglerna för arvsbeskattningen och kommer därefter till det självklara resultatet att man icke *samtidigt* kan konsekvent anknyta till förmögenhetsbeskattningen.

Den allvarligaste anmärkningen mot kvarlåtenskapskattens konstruktion är dock, att skatten, med ett undantag, utmätas utan hänsyn till den tid arvlåtaren ägt förmögenheten. Även principen om jämlikhet i beskattningen blir sålunda åsidosatt. Skillnaden i beskattningens tyngd kan bli mycket betydande i fråga om exakt lika stora kvarlåtenskaper. Om två personer efterlämna lika stora förmögenheter men den ene innehaft sin förmögenhet i 5 år och den andre sin i 25 år, motsvarar kvarlåtenskapskatten — utan diskonteringar — en fem gånger så hög årlig förmögenhetsskatt för den förre som för den senare. Redan denna skillnad, som kan konstateras genom den allra enklaste beräkning, får anses vara ett tillräckligt skäl för ett upphävande av kvarlåtenskapsbeskattningen, såvitt man över huvud taget vill bygga beskattningen på rättvis principen.

Statsskatteberedningen, som finner den här berörda invändningen "äga ett visst fog", lyckas icke prestera något direkt försvar för den påtalade olägenheten men söker gå förbi anmärkningen med följande uttalande (s. 219): "Å andra sidan torde kunna sägas, att samma invändning i viss mån kan riktas mot vår nuvarande arvslottsbekattning. Arvslottsskatten, som utgår på grund av det förmögenhetsförvärv arvinge eller testamentstagare erhåller vid arvlåtarens död, röner sålunda icke inverkan av den tid, under vilken arvingen eller testamentstagaren kommer att draga nytta av den förvärvade egendomen." Så snart det passar, bortser sålunda beredningen från att kvarlåtenskapskatten är en uppskjuten förmögenhetsskatt och alltså en skatt på *förmögenhetsinnehavet*, medan arvslottsskatten är en skatt på *förmögenhetsförvärvet*. Vid skatt av den senare typen finns det

ingen principiell anledning att taga hänsyn till den tid, under vilken den förvärvade egendomen kommer att bibehållas i mottagarens hand. Den ökade skattekraft, som må föreligga vid ett bibehållande av förvärvad egendom, tages nämligen i anspråk genom en särskild förmögenhetsbeskattning.

Det förhållandet att hänsyn icke tages till förmögenhetsinnehavets längd innebär under en övergångstid även ett brott mot en annan för lagstiftningen grundläggande princip. Så länge ett visst beskattningssystem ägt laglig giltighet, har detsamma hittills ansetts vara bindande även för statsmakterna. En höjning av skattesatserna har därför icke ansetts kunna ske för tid innan ett beslut om skattehöjning trätt i kraft. Lagstiftningen om kvarlåtenskapsskatt innebär emellertid tillskapande av en tilläggsskatt för förfluten tid och får sålunda till en början även retroaktiv verkan. Eftersom kvarlåtenskapsskatt icke skall utgå för viss egendom, som innehafts mindre än 5 år, hade konsekvensen fordrat, att sådan egendom över huvud taget icke bleve kvarlåtenskapsbeskattad, förrän 5 år förflutit efter det den nya lagstiftningen trätt i kraft.

En särskild egendomlighet i samband med kvarlåtenskapsbeskattning vid gåva är, att gåva till bröstarvingar beskattas hårdare än gåva till andra personer. Någon saklig anledning att behandla dessa fall olika föreligger givetvis icke, då det är fråga om ett komplement till den årliga förmögenhetsskatten.

I detta sammanhang må även framhållas, att kvarlåtenskapsskattens konstruktion såsom en förmögenhetsägarens skatteskuld till det allmänna ofrånkomligt borde ha lett till att ägaren finge i sin förmögenhetsdeklaration göra avdrag för denna skuld. Hela konstruktionen går ut på att "skatteskulden" uppsamlas under livstiden och icke helt plötsligt uppkommer i samband med dödsfallet. Denna konsekvens har emellertid icke ens blivit berörd vare sig i statsskatteberedningens betänkande eller i proposition nr 212: 1947.

Det hittills förda resonemanget har tagit sikte på motiveringen för kvarlåtenskapsskatten samt dennas konstruktion. Vi övergå härefter till att behandla skattens tyngd.

Ett ytterst egendomligt förhållande är, att varken i statsskatteberedningens betänkande eller i proposition nr 212 gjorts något som helst försök att belysa de sammanlagda verkningarna av den årliga förmögenhetsskatten och kvarlåtenskapsskatten. Detta borde ha varit en naturlig sak även om det varit två helt skilda skatteformer. När det emellertid, såsom nu är fallet, rör sig om två varandra kompletterande skatter, utgör denna underlåtenhet en brist i utredningen, som icke kan försvaras. Vi ha därför funnit det angeläget att här redogöra för en av oss företagen undersökning i denna fråga.

Om det antages, att vid sidan av den föreslagna årliga förmögenhetsskatten skulle utgå ytterligare en årlig förmögenhetsskatt men att denna icke

behövde erläggas förrän i samband med förmögenhetsägarens frånfälle, skulle förmögenhetsägaren åsamkas en för varje år stigande skatteskuld till det allmänna. Det kunde vara rimligt att viss ränta utginge å den skatte-kredit, som sålunda beviljades honom. Å andra sidan borde den vid varje års slut förefintliga skatteskulden få avdragas vid beräkning av underlaget för honom åvilande förmögenhetsskatter. Den ordinarie årliga förmögenhetsskatten skulle på grund därav bli något lägre än enligt nu gällande regler. Det sålunda för högt uttagna beloppet borde givetvis få tillgodoräknas den skattskyldige vid fastställande av beloppet av den för honom gällande skatteskulden.

Med dessa utgångspunkter har för vissa förmögenhetsbelopp undersökts, vilka skattesatser för en särskild årlig förmögenhetsskatt som skulle erfordras, för att den samlade skatteskulden efter ett visst antal år — minst 5 och högst 30 — skulle uppgå till samma belopp som den gällande kvarlåtenskapsskatten. Det har därvid antagits, att den nominella behållna förmögenheten, bortsett från skatteskulden, vid varje års utgång varit densamma som vid dödsfallet. Skatteskuld för visst beskattningsår har ansetts uppkomma vid beskattningsårets utgång. Ränta har beräknats efter 3 % för år.

Beräkningarna avse förmögenhet, som i sin helhet belägges med kvarlåtenskapsskatt. Skulle vid sidan av de angivna förmögenhetsbeloppen finnas förmögenhet, som på grund av efterlevande makes giftorätt undantages från kvarlåtenskapsbeskattning, bli skattesatserna för den särskilda årliga förmögenhetsskatten högre än nedan anges.

Resultatet av undersökningen framgår av tabellen å s. 8.

Av tabellen framgår, hurusom skattesatserna växla efter förmögenhetsinnehavets längd. Högst äro de givetvis vid ett innehav av 5 år. Därefter nedgå de så, att de vid 10 års innehav motsvara ungefär $\frac{1}{2}$, vid 20 års innehav ungefär $\frac{1}{4}$ och vid 30 års innehav ungefär $\frac{1}{6}$ av maximiskattesatserna.

Vad som alldeles särskilt faller i ögonen vid ett studium av tabellen, är den utomordentliga skärpning av förmögenhetsbeskattningen, som kvarlåtenskapsskatten innebär. Då den når sitt maximum, dvs. vid ett 5-årigt innehav, innebär den ungefär en fyrdubbling. Det är tydligt att förmögenheternas avkastning i ett stort antal fall icke skulle förslå till att gälda ens förmögenhetsskatterna, om den gällande kvarlåtenskapsskatten skulle utgå såsom årlig skatt. I det maximala fallet skulle de samlade förmögenhetsskatterna för förmögenheter å resp. 100 000, 200 000 och 500 000 kronor motsvara resp. 1,6, 3,0 och 5,4 % per år av förmögenheten, dvs. i runt tal respektive 1 600, 6 000 och 27 000 kronor per år.

De i tabellen redovisade skattesatserna äro, som nämnt, grundade på det antagandet, att förmögenhetens nominella belopp vid varje års slut varit oförändrat. Om förmögenheten i stället ökats under innehavet, motsvarar

Tiden för förmögenhets- innehavet i år räknat	Förmögenhet i kronor		
	100 000	200 000	500 000
	Skattesatser i promille för en särskild årlig förmögenhetsskatt, vilken efter vidstående antal år (inberäknat 3 % på ränta) uppgår till samma belopp som den enligt propositionen föreslagna kvarlåtenskapsskatten.		
5	12	22	41
6	10	18	34
7	8	15	29
8	7	13	25
9	6	12	22
10	—	11	20
11	5	10	18
12	—	9	16
13	4	8	15
14	—	7	14
15	—	—	13
16	—	6	12
17	3	—	—
18	—	—	11
19	—	5	10
20	—	—	—
21	—	—	9
22	—	—	—
23	—	4	—
24	2	—	8
25	—	—	—
26	—	—	—
27	—	—	7
28	—	—	—
29	—	—	—
30	—	3	—

kvarlåtenskapsskatten ännu högre skattesatser än de i tabellen angivna, medan förhållandet blir det motsatta, om förmögenheten minskats under innehavet.

Denna undersökning ger otvivelaktigt vid handen, att det här icke är fråga om en beskattning i vanlig mening utan om konfiskation. Man måste nämligen gå ut från att beskattningens uppgift är att träffa inkomst och icke den inkomstgivande förmögenheten såsom sådan, vilket uppenbarligen sker med nuvarande kvarlåtenskapsskatt. Det är här anledning att erinra om de under diskussionen om kvarlåtenskapsskatten från flera håll framställda kraven på att en eventuell lagstiftning härom icke borde givas formen av en skattelag. Vår här redovisade undersökning visar, att dessa krav hade sakligt berättigande.

De vid undersökningen erhållna resultaten te sig desto mera skrämmande som redan den årliga beskattningen är synnerligen hög, främst i vad gäller kapitalavkastning. Såsom framgår av en till bevillningsutskottets betän-

kande nr 50 vid 1947 års riksdag fogad tabell 17, kunna de årliga skatterna i vissa fall uppgå till mer än 100 % av kapitalavkastningen. Någon anledning att komplettera den årliga förmögenhetsskatten med en särskild kvarlåtenskapsskatt finnes följaktligen icke. Även finansministern har ju i sitt ovan återgivna uttalande till 1933 års riksdag funnit förutsättningen för en kvarlåtenskapsskatt vara, att förmögenhetsbeskattningen vore föga utvecklade. Eftersom detta nu icke är fallet i vårt land, borde ett avskaffande av kvarlåtenskapsskatten vara i överensstämmelse med finansministerns grunduppfattning.

Det förtjänar framhållas, att de abnormt höga skattesatserna för bl. a. den årliga förmögenhetsskatten föranlett en särskild bestämmelse om en maximering av inkomst- och förmögenhetsskatterna till 80 % av inkomsten. Denna bestämmelse blir nu i vissa fall illusorisk, då en del av förmögenhetsskatten uttages genom kvarlåtenskapsskatt.

De i många avseenden bristfälliga utredningar, som föregingo förslaget om kvarlåtenskapsskatt till 1947 års riksdag, kompletterades i visst avseende av bevillningsutskottet. Utskottet föranstaltade nämligen om en utredning rörande de beräknade verkningarna av kvarlåtenskapsskatten å Södermanlands läns landsbygd. Redovisningen för denna undersökning, som torde ha varit avsedd att ingå såsom bilaga till utskottets betänkande, blev dock endast helt kortfattat refererad däri.

Utredningsmannens slutomdöme var, "att något tvivel knappast kan råda om att den föreslagna kvarlåtenskapsskatten, vad rikets landsbygd beträffar, till övervägande del kommer att få bäras av jordbrukarna". Detta uttalande grundades på ett tabellmaterial, av vilket det framgick att — om några ytterlighetsfall borträknas — ungefär 2/3 av den för länets landsbygd beräknade kvarlåtenskapsskatten skulle belöpa på jordbrukarna.

Det anfördes vidare i utredningsmannens promemoria, att icke mindre än 12 % av hela antalet inkomsttagare bland egna jordbrukare skulle bli föremål för kvarlåtenskapsskatt. En jämförelse med den i statsskatteberedningens betänkande (s. 362) intagna tabellen över antalet förmögenhetsägare med mer än 20 000 kronors förmögenhet taxeringsåret 1943 visar, att nämnda procenttal är synnerligen högt. Hela antalet förmögenhetsägare med över 30 000 kronor var enligt denna tabell 129 692, dvs. föga mer än 4 % av antalet inkomsttagare i hela riket. Då emellertid av sistnämnda antal icke mindre än 77 637 befunno sig i förmögenhetsskiktet 30 000—60 000 och dessa helt skulle undgå kvarlåtenskapsskatt i den mån förmögenhetsägaren vore gift och förmögenheten utgjorde giftorättsgods, får antalet av dem, som kunna bli föremål för kvarlåtenskapsskatt, reduceras ytterligare till ungefär 2 % av antalet inkomsttagare. Oavsett att de särskilda förmögenhetsbeloppen nominellt sett stigit betydligt mellan taxeringsåren 1943 och 1946, framför allt genom höjningen av taxeringsvärdena å jordbruksfastighet, är det tydligt, att jordbrukarna bli särskilt hårt drabbade

av kvarlåtenskapsskatten. Detta ligger också i sakens natur, eftersom drivande av jordbruk ovillkorligen förutsätter tillgång till ett icke obetydligt realkapital. Såsom vi redan tidigare berört, verkar kvarlåtenskapsskatten särskilt tyngande, då en arvinge till jordbrukare skall lösa ut medarvingar. Om därför kvarlåtenskapsskatten skulle bibehållas, måste man räkna med att åtskilliga av den egentliga jordbrukarklassen i längden icke kunna bibehållas vid sin näring såsom självägande utan t. o. m. i vissa fall rentav nödgas överlåta sina fastigheter till staten.

Kvarlåtenskapsskattens verkningar för enskilda rörelseidkare och familjeföretag utanför jordbruket belystes delvis vid skattefrågans behandling under 1947 års riksdag. Det uppvisades, att de medelstora och större enskilda rörelseidkarna och familjeföretagen inom industri och handel på något längre sikt icke kunde tänkas fortsätta sin verksamhet såsom hittills. Härigenom skulle en värdefull företagsform, som visat sig äga förmåga att verksamt bidra till vårt folks försörjning, så småningom försvinna. Den allvarligaste invändningen, som ur samhällsekonomisk synpunkt kan riktas mot en sådan utveckling, är otvivelaktigt, att ingen säkerhet finnes för att det tomrum, som uppstår genom deras utmönstring, kommer att fyllas. Det vore önskvärt, att man redovisade på vilket sätt de funktioner i vårt folkhushåll skulle fyllas, som hittills på ett i de allra flesta fall föredömligt sätt fyllts av enskilda rörelseidkare och familjeföretag. I den mån dessa försvinna, försvinna också de underleverantörer och de potentiella konkurrenter till storindustrin, som äro så nödvändiga för att ge balans och stabilitet åt vårt näringsliv, samtidigt som de stimulera till ett jämnt framåtskridande. Icke minst viktig är den synpunkten, att dessa företag många gånger äro den enda försörjningskälla, kring vilken hela samhällen byggts upp i våra skogsbygder. Att kvarlåtenskapsskatten i åtskilliga fall skulle allvarligt försvaga ifrågavarande företags finansiella ställning redan vid ett första generationsskifte har till full tydlighet ådagalagts. Den påstådda skuld till staten, som kvarlåtenskapsskatten säges utgöra, har ju som säkerhet just rörelsen. Skulden övervältras följaktligen från den avlidne till hans företag och måste för sin likvidering leda till försämrad finansiell ställning. I sista hand blir det nämligen på rörelsen, som kvarlåtenskapsskatten kommer att lastas långt mer än på de människor, vilka stå som formella ägare till densamma. Vad driftiga och företagsamma människor byggt upp såsom företag i tanke att åt sina efterkommande lämna ett bestående realkapital i folkhushållets tjänst skulle bringas i svårigheter och så småningom upphöra. Detta skulle hårdast drabba människorna i de samhällen, vilka för sin utkomst äro beroende av företagen. Det kan till detta genmål, att staten i så fall finge övertaga och fortsätta verksamheten. Huru detta skall ske har dock på intet sätt antytts. Till yttermera visso skola de medel, som beräknas komma att inflyta från kvarlåtenskapsskatten, ingå i driftbudgeten och användas för löpande statsutgifter.

I innevarande års budget har kvarlåtenskapsskatten beräknats inflyta med 40 milj. kr. Till följd av skattens tillkomst beräknas emellertid de ordinarie inkomsterna av arvslotts- och gåvoskatten sjunka från 45,5 milj. kr. 1945/46 och 58,8 milj. kr. 1946/47 till 35 milj. kr. för nästkommande budgetår. Huru mycket av minskningen som direkt är att hänföra till kvarlåtenskapsskattens införande är svårt att avgöra, men den rena nettoökningen för statsinkomsterna kan med hänsyn till dessa förhållanden knappast komma att utgöra mer än 25 å 30 milj. kr. i stället för 40 milj. kr.

Inkomstbortfallet för statskassan av ett slopande av kvarlåtenskapsskatten kan följaktligen knappast uppskattas till mer än 25 å 30 milj. kr.

På grund av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta,

att förordningen den 26 juli 1947 nr 581 om kvarlåtenskapsskatt skall upphävas från och med den 1 juli 1948, samt

att kvarlåtenskapsskatt, som erlagts enligt nämnda förordning, skall restitueras.

Vidare hemställes,

att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till den författningstext som kan finnas påkallad i anledning av kvarlåtenskapsskattens avskaffande.

Stockholm den 19 januari 1948.

Fritiof Domö.

K. G. Ewerlöf.

Ivar Anderson.

Georg Andrén.

Gustaf Velander.

Ebon Andersson.

Karl Wistrand.

J. B. Johansson.

Axel Mannerskantz.
